

LAPPEENRANTA

Lappeenrannan linnoitus ja vanha asemakaava Maakaapelikaivun arkeologinen valvonta 2019

Johanna Rahtola
Johanna Roiha

Tilaaaja: Lappeenrannan kaupunki

Sisältö

Perustiedot	2
Karttoja	3
Valvonta	4
Ojat	4
Tulos	16
Lähteet	17
Vanhoja karttoja	17

Kansikuva: Rakuunakillan ratsukot Katariinantorilla, taustalla Kristiinan työtuvat jonka edustalle kaivettiin kaapelioja C.

Perustiedot

Alue: Lappeenranta, *Lappeenrannan linnoitus ja vanha asemakaava-alue (muinaisjäännöstunnus 1000007474)*,

Tarkoitus: Valvoa tuleeko kaivettavilla maakaapelilinjoilla esiin säilynyttä kiinteää muinaisjäännöstä, joka vaatisi tarkempaa tutkimusta ennen kaivamista.

Työaika: Maastotyö 19.6-27.6 välisenä aikana.

Kustantaja: Lappeenrannan kaupunki.

Tutkimuslupa: 30.4.2019 MV/57/05.04.01.02/2019.

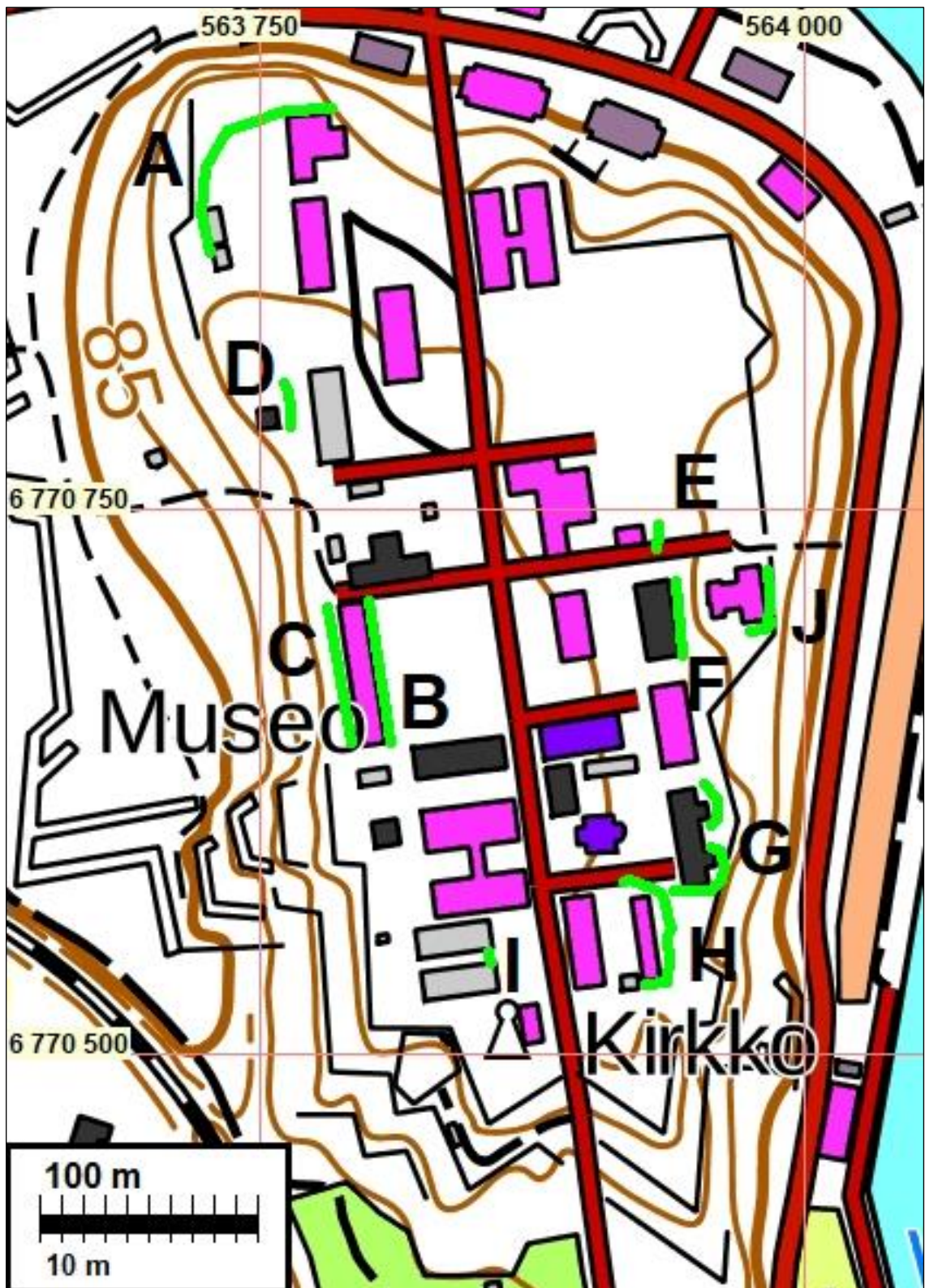
Aikaisemmat tutkimukset: Koskinen valvonta 2018, Takala ja Tiainen valvonta 2014 ja 2015, Luoto kaivaus 2007, 2008 ja 2009, Rosendahl tarkastus ja kaivaus 2005, Annala kaivaus 2002 ja 2003, Mökkönen inventointi 2003, Tynkkynen kaivaus 1988, Laaksonen & Immonen kaivaus 1985 ja 1986 sekä raportoimaton kaivaus 1969 (ks. Mökkönen 2003: 26–27).

Tekijät: Mikroliitti Oy, Johanna Rahtola ja Johanna Roiha.

Tulokset: Kaivetut ojat sijoittuvat pääosin rakennusten seinustojen tuntumaan, joka olivat taloteknisten asennusten myötä jo kaivettua aluetta. Ojissa todettiin jonkin verran tiilenpaloja ja paikoittelen myös runsaammin tiitä-ja/ tai löytöjä sisältäviä keskittyymiä. Ehjiä kulttuurikerroksia ei havaittu. Ojissa C ja F todettiin mahdollisten aikaisempien paikalla olleiden vanhempien rakenteiden tai rakennusten jäänteitä

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN-koordinaatistossa. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 6/2019 ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 6/2019. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Karttoja

Oijen A-J sijainti merkitty vihreällä.

Valvonta

Lappeenrannan kaupunki asentaa julkisivuvalaistusta Lappeenrannan linnoituksessa. Alue on muinaismuistolaiilla suojeltu kiinteä muinaisjäännös *Lappeenrannan linnoitus ja vanha asema-kaava* (muinaisjäännösrekisterin tunnus 1000007474). Lappeenrannan kaupunki tilasi maakaapelikaivutyön arkeologisen valvonnan Mikrolitti Oy:ltä, jolle Museovirasto myönsi tutkimusluvan 30.4.2019 (MV/57/05.04.01.02/2019). Johanna Rahtola ja Johanna Roiha valvoivat maakaapeliojan kaivua kuutena päivää 10.6.–27.6.2019 välisenä aikana hyvien olosuhteiden vallitessa. Tutkimuksen vastuullinen johtaja on Timo Jussila.

Linnoituksessa tehtävää julkisivuvalaistusta varten kaivettiin maakaapeliojat, yhdysajat ja valaisipaikat kymmenen rakennuksen kohdalle. Valaistavia rakennuksia ovat Kuvataidekoulu, puinen piharakennus (Kaupunginarkiston edustalla) (oja A), Kristiinan työtuvat (ojat B-C), Friserheiminkuja 5 (oja D), Radiotalon autotalli (oja E), asuinrakennus Vesiportinkuja 3 (Oja F), asuinrakennus Pokrovan aukio 5 (oja G), Pilttuu (oja H), Kristiinankatu 2 (Oja I) ja Linnoituksen krouvi (Oja J).

Kaapeliojat ja valaisimien paikat kaivettiin koneellisesti ohuina kerroksina arkeologisessa valvonnassa. Kaivettavien kaapeliojien reitit tarkasteltiin ennen kaivua, kaivutyö aikana tarkasteltiin kaivettavaa ojaa, kaivettuja maita, sekä kaivetut ojat. Tarvittaessa kaivutyö keskeytettiin tarkempien havaintojen tekemiseksi.

Ojat

A OJA

Oja kaivettiin Kuvataidekoulun koilliskulmasta pihan ja metsäpuiston poikki piha-alueen lounaispuolisen puisen piharakennuksen taakse, eli länsipuolelle. Ojassa Kuvataidekoulurakennuksen seinävierustalla oli noin 10 cm multa/hiekkakerroksen alla sekoittunut hiekka, jossa jonkin verran tiiltä. Pihatien kohdalla noin 15 cm paksun hiekkakerroksen alla oli vanhoja pihatie (piki)kerroksia, jonka alla ruskea hiekka. Metsäpuistoalueella oli noin 10–15 cm multakerroksen alla hiekka, jossa paikoitellen tiilen lisäksi modernia purkujätettä, mm. sulanutta muovia.

Koko pituus: n. 90 m

Syvyys: n. 40–60 cm

Leveys: pohjalla n. 40 cm.

Löydöt: mm. lasinpaloja, kalossi, mustepullo, rautaromua, sulanutta muovia.

Pihatien poikkileikkaus. Pihatien poikki kaivettu oja. Vanha pikipäällyste tien kohdalla. Itään.

Vasen. Kaapellinjaa ennen kaivua metsäpuiston poikki kohti punaista rakennusta. Lounaaseen. Oikea. Kaivettu kaapelioja metsäpuiston kohdalla. Etelään.

Tiiltä sekoittuneessa hiekkamaassa metsäpuiston kohdalla. Kaapeliojan seinämä ojan lounaispäässä.

B OJA

Koko pituus: n. 65 m

Syvyys: 40-50 cm

Leveys: pohjalla noin 40 cm.

Löydöt: Löytöjä harvakseltaan kautta ojan pituuden ja syvyyden. Modernia tavaraa (mm. ikkunalasin palasia ja 90-luvun jätettä), fajanssia, lasin palasia, rautanauloja.

Oja kaivettiin Kristiinan työtuvan itäpuoleisen seinustan viereen, noin 1,5 m rakennuksen seinästä. Kaivettu alue on puutarhaa ja kasvimaata, noin 10 cm multakerroksen alla sorainen/tiilinen kerros, jossa modernia jätettä ja tiiltä.

Ojan poikki (itä-länsi -suuntainen) todettiin menevä lohkokivinen rakenne, mahdollinen perustuksen tai kiviaidan jäännös (kohdassa N 6770652 E 563790). Koneella kaivettaessa rakenteesta lähti ylin kivikerros pois. Kivirakenteen leveys noin 80 cm, kivet kooltaan Ø 10- 40 cm, ylimmät kivet välittömästi nurmen alla. Kivien ympärillä maa oli sekoittunutta, jossa mm. modernia ikkunalasia. Vuoden 1775 ns. "Tšeljuskinin kaava" karttaan ja vuoden 1838 Gyldénin asemaakaava-karttaan rakennuksen kohdalla on ollut nykyistä rakennusta pienempi rakennus. Rakenne voi mahdollisesti liittyä paikalla aikaisemmin olleeseen rakennukseen. Kivirakenteen ympärillä maa oli sekoittunutta ja rakennetta esille kaivettaessa sitä ympäröineessä maassa oli modernia rakennusjätettä.

Vasen. Kaapelilinjan reittiä rakennuksen takana ennen kaivamista. Koilliseen. Oikea. Rakennuksen seinustan viereen kaivettu oja pohjoiseen.

Vasen. Kiveys. Kaakkoon. Oikea. Kiveys koilliseen.

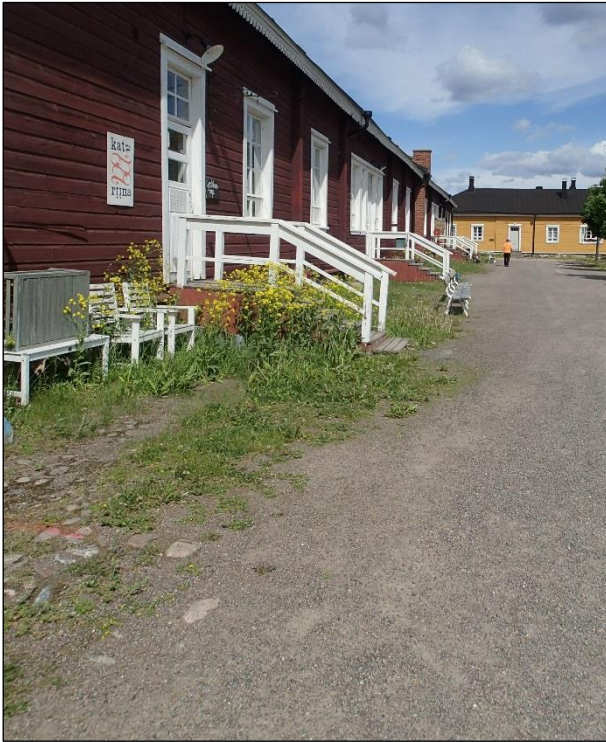
C OJA

Koko pituus: n. 65 m

Syvyys: 30–50 cm.

Leveys: pohjalla noin 40 cm

Oja kaivettiin Kristiinan työtuvat –rakennuksen länsipuoleisen seinustan viereen noin 2,3 m etäisyydelle rakennuksen seinästä. Rakennuksen seinustoilla on mukulakivipäälystettä ja oja kaivettiin pääosin kiveyksen ulkopuolelle, sen laitaan hiekkapäälysteiselle pihatielle. Ojassa oli pihatien noin 2 cm paksun sorapäälysteen alla ruskea hiekka (20–30 cm), jonka alla paikoitellen pienialaisia kohtia, jossa oli hieman tiilensekaista maata.

Kaapeliliinjan reitti rakennuksen edustalla, hiekkapäälysteisellä pihatiellä. Luoteeseen. Kaapelin kohta rakennuksen seinustalla. Lounaaseen.

Vasen. Kaivettua kaapeliojaa eteläpäässä. Oikea. kaivettu ojaa keskivaiheilla.

Vasen. Kiveystä rakennuksen pohjoispäässä. Oikea. Kaapelioja kaivettu kiveyksen kohdalle.

Ojan seinämä kaivetun kiveyksen kohdalla, rakennuksen pohjoispäässä.

D OJA

Oja kaivettiin asuinrakennuksen edustalle (os. Friserheiminkuja 5) rakennuksen kaakkoispuolella sijaitsevasta sähkötolpasta rakennuksen pohjois puolella sijaitsevalla nurmialueelle, asennettavan valaisimen kohdalle.

Koko pituus: n. 25 m.

Syvyys: 30–40 cm

Leveys: pohjalla n. 40 cm.

Löydöt: Vähän modernia roskaa hiekan seassa.

Kaivettavan kaapelilinjan reitti hiekkatien kohdalla, kuvassa vasemmalla näkyvältä tolpalta kuvassa keskellä olevalle koivulle. Pohjoiseen. Kaivettu kaapelioja rakennuksen edustalla. Etelään

Vasemmalla ojan seinämää nurmialueen kohdalla, oikealla pihatien kohdalla.

E OJA

Koko pituus: n. 8m.

Syvyys: 40–50 cm

Leveys: 40–80 cm.

Oja kaivettiin Radiotalon autotallin itäpääty noin 2 m etäisyydelle rakennuksen seinästä, ojan kaivettiin rakennuksen kaakkoisnurkalla seinän viereen kaapeliasennusta varten. Rakennuksen päädystä oli sadevesikaivot, joiden kaivun yhteydessä aluetta kaivettu voimallisesti ja alueelle tuotu maata. Koko kaivetun ojan alue on täysin sekoittunutta ja tuotua maata.

Vasen. Maakaapelilinjan reitti rakennuksen seinustalla länteen. Oikea. Kaivettu kaapeliojaa, vasemmalla sadevesikaivon kansi. Kaakkoon.

F OJA

Koko pituus: 42 m.

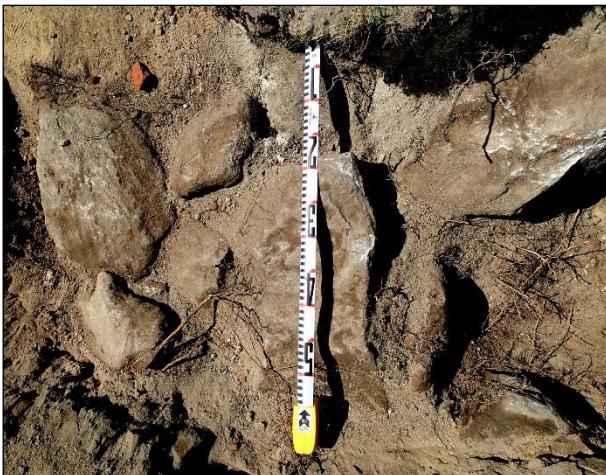
Syvyys: n. 40 cm.

Leveys: pohjalla noin 40 m

Löydöt: Muutama pala punasavikeramiikkaa ja fajanssia.

Asuinrakennus Vesiportinkuja 3 itäseinusta. Rakennuksen pohjoispään tuntumassa ojassa oli kiveys (mahdollinen perustuksen tai uunin jäännös). Kiveyksessä oli jonkin verran laastia ja muutamia paloja tiiltä, sekä hyvin vähäisiä määriä hiiltä. Kiveyksestä poistettiin kerros kiviä kaapelikaivun vuoksi, alempi kivikerros tutkittiin huolellisesti, löytöinä siitä siis vain tiiltä ja laastia. 1750-luvun kartan perusteella kyseisellä kohdilla on ollut rakennus ja vuoden 1775 ns. ”Tseljuskinin kaava” – kartalla rakennuksen itäpuolella on ollut rakennus.

Asuinrakennukseen eteläpäässä ojassa todettiin (kohdassa N 6770678 E 563946) noin 30 syvyydessä katukiveys, joka koostui 13 x 18 cm koisista noppakivistä. Kiveys putsattiin siltä osin kun se tuli esiin kaapeliojan kaivussa, eli noin 80 cm x 40 cm alalta. Kiveystä ei purettu, vaan kaapeli asennettiin todetun kiveyksen viereen, sen eteläpuolelle. Vastaavanlaista kiveystä oli myös viereisen talon portaikon kohdalla, joten kyseinen kiveys ei välttämättä ole kovinkaan vanha.

G OJA

Koko pituus: n. 60 m

Syvyys: n. 40–50 cm

Leveys: pohjalla noin 40 cm

Asuinrakennuksen Pokrovanaukio 5 itäsinusta ja eteläpäätty. Rakennuksen takaosa on nurmi-
päälysteistä pihaa, rakennuksen eteläpäädyssä oja kaivettiin hiekkapäälysteiselle polulle. Alue
pääosin aikaisemmin kaivettua vesijohdon, sähkö- ja tietoliikennekaapeleiden kaivujen yhtey-
dessä.

Vasen. Kaapeliojan reittiä rakennuksen edustalla. Lounaaseen. Oikea. Kaivettua kaapeliojaa. Koilliseen.

Vasen. Oja rakennuksen keskivaiheilla, alue talon itäpuolella on kaivettua ja täytettyä paikalla tehtyjen vesijohto- ja kaapeliojien jäljiltä. Oikea. Oja rakennuksen eteläpäässä hiekkapäälysteisellä pihatiellä.

H OJA

Koko pituus: n. 45 m

Syvyys: n. 40 cm

Leveys: pohjalla n. 40 cm

Löydöt: liitupiipun katkelma, punasavikeramiikka, pulloalaisia, ikkunalasia, modernia romua.

Oja kaivettiin Pilttuu rakennuksen etelä, itä ja pohjoispuolelle. Rakennuksen etelä päässä ja itäpuolella oja kaivettiin noin 2 m etäisyydellä rakennuksen seinästä, rakennuksen kaakkoispuolella oja kaivettiin etäämmältä noin 5-10 m (puiden ja pensaiden vuoksi) ja edelleen kohti rakennuksen pohjoispäätä ja luoteiskulmaa.

Kaivettu alue on nurmipäälysteistä piha-aluetta. Rakennuksen eteläpäässä multakerroksen (n. 10 cm) alla oli sora. Rakennuksen itä-kaakkoispuolella multakerroksen alla oli ruskeaa hiekkaa, jonka alla 10- 35 cm syvyydellä noin 10 m matkalla tuli esiin runsaammin löytöjä ja purkujätettä sisältänyt kerros. Kerroksessa oli sekoittuneena vanhempia että moderneja löytöjä (muoviroskaa, kirkasta tasolasia, vihreää ja ruskeaa pullolaisia, liitupiipun kopan katkelma). Tumma löytöjä sisältänyt alue tutkittiin koko matkalta, siinä todettiin modernia romua ojan pohjalle asti n. 40 cm syvyyteen.

Rakennuksen koillispuolella (kohdassa N: 6770571 E: 563938) oli multakerroksen alla noin 20 cm paksuinen tiilen ja mullan sekainen kerros noin 10 m matkalla, kohdassa jossa vanhojen karttojen perusteella on ollut rakennus samoilla kohdin ja sen vieressä. Nykyisen rakennuksen koilliskulman kohdalla on ollut rakennus vuoden 1728 kartalla ja nykyisen rakennuksen kohdalla on 1750 – luvun kartalla ja vuoden 1775 ”Tšeljuskinin kartalla” koillis- kaakko– suuntainen rakennus.

Muutoin rakennuksen itäpuolelle ja pohjoispuolelle kaivetussa ojassa oli pintamultakerroksen alla hiekkainen ja multainen sekoittunut maa.

Vasen. Kaapelioiden aluetta rakennuksen edustalla. Lounaaseen. Oikea. Kaapelioiden reittiä rakennuksen edustalla. Lounaaseen.

Ojan kaakkoisosan modernin ja vanhan löytöaineiston keskittymä.

Liitupiipun pesä rakennuksen kaakkoispuolelle kaivetusta ojasta sekoittuneesta kerroksesta.

Vasen. Rakennuksesta etäämmälle, pensaas kiertävä ojapätkä. Oikea. Tiilikerros rakennuksen koillispuolen ojassa.

I OJA

Koko pituus: n. 5 m

Syvyys: n. 30 cm

Leveys pohjalla: n. 40 cm

Oja I kaivettiin osoitteessa Kristiinankatu 2 sijaitsevien kahden rakennuksen välillä kulkevan kujan/tien poikki ja kaivanto alkoi suoraan seinästä. Kaivettu alue oli hiekalla päällystettyä pihatietä, pintahiekan alapuolella oli täyttöhiekkaa jonka seassa oli joitakin tiilen kappaleita, lasia, muoviroskaa sekä muutama irtonainen kallon kappale ja yksi selkänikama. Havaintoja kulttuurikerroksista tai rakenteista ei tehty.

Ojan I kaivuutyö alkamassa.

Vasen. Oja I, maaperä oli täyttöhiekkaa jonka seassa oli havaittavissa mm. tiilen paloja ja lasia. Oikea. Oja I valmis. Keskellä maakasan päällä on muutama irtoluu (kallon kappaleita ja yksi selkänikama). Kuvaussuunta pohjoiseen.

J OJA

Koko pituus: n. 35 m

Syvyys: n. 30 cm

Leveys pohjalla: vaihteli n. 30 - 100 cm välillä

Oja kaivettiin Linnoituksen Krouvin itä- ja eteläpuolelle lähelle rakennuksen seinustaa (etäisyys vaihteli noin 1,5 m ja 30 cm välillä). Kaivanto tehtiin jo kertaalleen kaivettuun täyttömaahan, seinustalla oli useita sadevesiviemäreitä ja rakennuksen kulmalla sijaitseva sadevesiviemäri jouduttiin kiertämään kaivamalla oja vallin puolelta. Ojaan kaivettiin kuusi hieman leveämpää kohta valaisimia varten, muilta osin kaivannon leveys vaihteli n. 50 ja 30 cm välillä.

Rakennuksen itäseinustalla oli runsaasti luonnontilaista kasvillisuutta, maaperä itäseinustalla oli multaa ja sen alapuolella saattoi paikoitellen havaita puhtaan näköistä täyttöhiekkaa. Rakennuksen eteläpääty oli nurmen päällystämää piha-aluetta ja heti nurmen alapuolella oli runsasta täyttöhiekkaa. Maaperä vaikutti koko ojan matkalta hyvin puhtaalta täyttömaalta jossa oli vain muutamia tiilen palasia. Paikalla ei ollut viitteitä rakenteista tai kulttuurikerroksista.

Vasen. Ojan J paikka Krouvin itäseinustalla ennen kaivuutyön aloitusta. Kuvasuunta pohjoiseen. Keskellä. Rakennuksen itäseinustalla multamaannoksen alapuolella oli havaittavissa hiekkaa. Oikea. Oja J rakennuksen itäseinustalla, oja kiertää sadevesiviemärin vallin puolelta.

Vasen. Oja J valmis. Maaperä oli rakennuksen eteläpäädyssä pintanurmen alla hienoa hiekkaa. Kuvasuunta itään. Oikea. Oja J valmis, rakennuksen itäseinusta, kuvaussuunta pohjoiseen.

Tulos

Kaivetut maakaapeliojat ja valaisimien paikat sijoittuvat pääosin rakennusten seinustojen tuntumaan, joka oli vesijohtojen- ja kaivojen, sekä sähkökaapeleiden asennusten myötä kaivettua aluetta. Ojissa todettiin useissa kohdin jonkin verran tiilenpaloja ja paikoittelen myös runsaammin tiitä-ja/ tai löytöjä sisältäviä keskittymiä. Ne olivat kuitenkin uudenpien maankäyttövaiheiden sekoittamia ja sisälsivät vanhemman aineiston (mm. punasavikeramiikka, vanha astialasi) ohella modernia materiaalia (mm. ikkunalasi ja muovi). Runsain vanhempaa aineistoa (punasavikeramiikka, lasi, liitupiippu) sisältänyt alue, joskin myös sekoittunut sellainen sijaitsi Pilttuu – rakennuksen kaakkoispuolelle tehdyssä ojassa (oja H). Ehjiä kulttuurikerroksia ei kaivetuissa ojissa todettu.

Kaivetuissa ojissa todettiin kahdessa kohdassa mahdollisten aikaisempien paikalla olleiden vanhempien rakenteiden tai rakennusten jäänteitä. Kristiinan tuvan takapuolelle tehdyssä ojassa (oja C) todettiin kivirakenne mahdollinen rakennuksen perustuksen jäännös kohdassa, jossa nykyisen rakennuksen paikalla on vuosien 1775 ja 1838 kartoilla ollut nykyistä rakennusta pienempi rakennus. Toinen kiveys todettiin asuinrakennuksen (osoitteessa Vesiportinkuja 3) itäpuolelle tehdyssä ojassa (oja F), joka voi olla rakennuksen tai uunin perustuksen jäännös. 1750-luvun lopulta olevassa kartassa nykyisen rakennuksen kohdalla on ollut kaksi rakennusta nykyisen rakennuksen päätyjen kohdalla ja vuoden 1775 kartalla nykyisen rakennuksen itäpuolella on sijainnut rakennus. Varmuutta rakenteiden ajoituksesta (esim. ajoittavia löytöjä) ei noin 60 cm leveän ojan osalta tutkituista rakenteista todettu.

28.6.2019

Johanna Rahtola
Johanna Roiha

Lähteet

Mökkönen, T. 2003. Lappeenranta - Villmanstrand. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Tutkimusraportti.

Vanhoja karttoja

Seuraavat kartat ovat Teemu Mökkösen 2003 tekemästä kaupunkiarkeologisesta inventoinnista. Kartoilla on esitetty vanhoille kartoille merkityt rakennukset ja suunnitellut rakennukset nykykartalla. Kyseisten karttojen perusteella joidenkin kaivettujen ojien kohdalla on ollut 1650–1750 –luvulla rakennuksia.

